

1

Атентаторите самоубийци се забелязват лесно. Има всякакви издайнически признаци. Най-вече защото са нервни. По дефиниция на всички им е за пръв път.

Израелското контраразузнаване създаде наръчник за защита. Казаха ни какво да търсим. Използваха прагматично наблюдение и психологическа интуиция и съставиха Списък с поведенчески индикатори. Преди дваайсет години получих списъка от капитан от израелската армия. Той се кълнеше в него. Заради това и аз се кълнях в него. По онова време прекарахме три седмици, общо взето, без да се делим за повече от минута, в самия Израел, в Йерусалим, на Западния бряг, в Ливан, понякога в Сирия, понякога в Йордания, по автобуси, в магазини, по оживени тротоари. Очите ми шареха, а умът ми препускаше по точките от списъка.

Двайсет години по-късно все още го знам наизуст. И очите ми все още шарят. Чист навик. От едни други колеги научих още една мантра: виж, но и гледай, чуй, но и слушай. Колкото по-активно участваш, толкова по-дълго ще оцелееш.

Списъкът е от дванайсет точки, ако заподозреният е мъж. Единайсет – ако е жена. Разликата е в скорошното бръснене. Мъжете атентатори обръсват брадите си. Така се сливат по-лесно с тълпата. Не изглеждат толкова подозрителни. Резултатът е по-бледа кожа в долната част на лицето. Не са се излагали на слънце дълго време.

Мен обаче не ме интересуваха бръснатите.

Действах по списъка от единайсет точки.

Наблюдавах жена.

Бях в метрото в Ню Йорк. Линия № 6, Лексингтън Авеню, посока към Горен Манхатън, в два през нощта. Бях се качил на Блийкър Стрийт от южния край на перона във вагон, в който имаше само петима души. Вагоните на метрото изглеждат малки и уютни, когато са пълни. Но когато са празни, изглеждат огромни и изоставени. През нощта светлините им стават някак по-горещи и по-ярки, макар да са същите като през деня.

Бях се изтегнал на двойна седалка до вратата в края на вагона, откъм релсите. Останалите петима пътници бяха пред очите ми, на дългите седалки с гръб към прозорците, в профил, далеч един от друг, вперили празни погледи пред себе си – трима отляво и двама отдясно.

Номерът на вагона беше 7622. Веднъж пътувах осем спирки по линия № 6. Бях седнал до някакъв смахнат тип, който говореше за вагона, в който се возехме, с ентузиазъм, с какъвто повечето мъже говорят за спорт или за жени. Така че знаех, че вагон номер 7622 е модел R142A, най-новият в железопътната система на Ню Йорк, произведен от „Кавасаки“ в Кобе, Япония, докаран с кораб и камион до депо на Двеста и седма улица, поставен с кран върху релсите, изтеглен до Сто и осемдесета улица и тестван. Знаех, че може да измине 320 000 километра, без да се нуждае от някакво по-особено внимание. Знаех, че автоматичната му информационна система дава инструкции с мъжки глас, а информация – с женски, за което се твърдеше, че било случайно. Всъщност се дължеше на убеждението на шефовете на транспорта, че подобно разделение на труда е психологически убедително. Знаех и че гласовете са на водещи от телевизия „Блумбърг“, но много преди Майк Блумбърг да стане кмет на Ню Йорк. Знаех, че по релсите се движат шестстотин вагона R142A и че всеки от тях е малко по-дълъг от 15 метра и малко по-широк от 2,50

метра. Знаех, че този вътрешен вагон, в който пътувах тогава и в какъвто бях сега, побира максимум 40 седящи и 148 правостоящи пътници. Смахнатият беше наясно с всичките тези подробности. Виждах със собствените си очи, че седалките са от синя пластмаса, с оттенъка на небето в края на лятото или на униформата на британските военновъздушни сили. Виждах, че страничните панели са от фибростъкло, върху което не може да се драскат графити. Виждах и двете ленти с реклами, монтирани там, където се срещат таванът и стените. Виждах малките весели постери, възхваляващи телевизионни програми, предлагащи езикови курсове, лесни дипломи и големи възможности за печалби.

Виждах и постер на полицията, който съветваше: *Ако видите нещо, съобщете ни.*

Най-близо до мен беше една жена от латиноамерикански произход. Седеше на отсрещната страна вляво, преди първите врати, сама на седалка за осем души, доста далеч от средата. Стори ми се дребна, на възраст между трийсет и петдесет. Явно ѝ беше много горещо и изглеждаше страшно уморена. На китката ѝ висеше измачкана торбичка от супермаркет, а очите ѝ бяха вперени немиждащо напред.

От другата страна, на около метър и половина по-нататък, седеше мъж. Той също беше сам на седалка за осем души. Можеше да е от Балканите или Черноморието. Тъмнокос, с прорязано от бръчки лице, жилест, похабен от физически труд на открито. Беше стъпил здраво на пода и се подпираше с лакти на коленете си. Не спеше, но беше на границата на съня и се поклащаше в ритъм с движението на влака. Изглеждаше на около петдесет, но бе облечен с прекалено младежки дрехи. Торбести джинси, които стигаха едва до глезените му, прекалено голяма за него фланелка на НБА с име на играч, което ми беше непознато.

Следващият пътник бе жена, която би могла да е от Западна Африка. Седеше вляво, преди вратите в средата

на вагона. Бе уморена и отпусната, а черната ѝ кожа изглеждаше прашна и сива от изтощението и осветлението. Носеше шарена рокля, а на главата си беше вързала тюрбан от същия плат. Очите ѝ бяха затворени. Познавам Ню Йорк доста добре. Наричам себе си гражданин на света, а Ню Йорк – столица на света, така че разбирам града така, както англичанинът разбира Лондон или французинът – Париж. Познавам навиците му, макар и да не са ми близки. Във всеки случай не беше трудно да се досетя, че пътниците в среднощния влак по линия № 6, движещ се в северна посока, които са се качили южно от Блийкър Стрийт, са чистачи на офиси около кметството или работещи в ресторантите в Чайнатаун и Литъл Итали, които се прибираха у дома след нощна смяна. Може би пътуваха към Хънтс Пойнт, Бронкс или дори чак до Пелъм Бей, за да поспят няколко часа преди следващия безкраен ден.

Четвъртият и петият пътник бяха различни.

Петият беше мъж. Може би на моята възраст, наклонен на четирийсет и пет градуса на двуместната седалка по диагонал срещу мен в другия край на вагона. Беше облечен спортно, но не евтино. Памучни панталони, фланелка за голф. Не спеше. Бе вперил поглед напред. Очите му променяха фокуса си и се присвиваха непрекъснато, сякаш беше нащрек и мислеше. Заприличаха ми на очи на бейзболист. Издаваха някаква хитрост и пресметлива находчивост.

Аз обаче наблюдавах пътник номер четири.

Ако видите нещо, съобщете ни.

Беше седнала в дясната половина на вагона, сама, на по-далечната седалка за осем души, срещу и горе-долу по средата между капналата от умора жена от Западна Африка и мъжа с очи на бейзболист. Беше бяла, може би прехвърлила четирийсет. Обикновена. Косата ѝ бе черна, подстригана късо, но не модерно, с прекалено равен цвят, за да е естествен. Беше облечена изцяло в черно. Виждах я доста добре. Мъжът най-близо до мен, вдясно,

все още седеше наведен напред и V-образната пролука между превития му гръб и стената на вагона ми осигуряваше добра видимост, ако не смятах гората от вертикални лостове за хващане.

Видимостта не бе идеална, но беше достатъчна, за да зазвънят всички звънчета от списъка с единайсетте точки. Самите точки засветиха като черешки от игрален автомат в Лас Вегас.

Според израелското контраразузнаване пред себе си имах атентатор самоубиец.

2

Моментално отхвърлих тази мисъл. Не заради расовия профил. Белите жени са способни на също толкова налудничави действия, колкото и всички останали. Отхвърлих мисълта поради тактическа неправдоподобност. Времето не беше подходящо. Нюйоркското метро би било чудесна мишена за самоубийствен атентат. Влакът по линия № 6 бе дори по-подходящ за целта от останалите. Спираше под терминала на „Гранд Сентръл“. Осем сутринта, шест следобед, претъпкани вагони, 40 седящи, 148 правостоящи пътници чакат вратите да се отворят към претъпканите перони. Натискате копчето. Стотина мъртви, двеста тежко ранени, паника, повредена инфраструктура, може би пожар, важен транспортен възел остава затворен с дни или седмици и може би никога повече няма да си възвърне доверието на пътниците. Сериозен резултат от гледна точка на лица, чието мислене е неразбираемо за нормалните хора.

Но в два часа сутринта?

Не и във вагон, в който пътуват само шест души. Не и когато по пероните на метрото под „Гранд Сентръл“ се търкалят единствено боклуци и пластмасови чашки, а по пейките дремят само двама-трима бездомници.

Влакът спря на Астор Плейс. Вратите се отвориха. Никой не се качи. Никой не слезе. Вратите се затвориха, моторите зажуужаха и влакът потегли.

Точките от списъка продължаваха да светят.

Първата очевидно не беше кой знае колко сложна – неуместно облекло. В наши дни коланите с експлозивни са се усъвършенствали колкото и ръкавиците за бейзбол. Вземате парче плътен брезент, метър на шейсет сантиметра, и сгъвате веднъж надлъжно. Получава се джоб, дълбок трийсет сантиметра. Увивате джоба около атентатора и го зашивате на гърба му. Ципове и закопчалки могат да предизвикат съмнения. Слагате пръчки динамит в джоба, свързвате ги с жиците, слагате пирони или сачми в кухините, зашивате горния край, после добавяте груби презрамки, за да поемат тежестта. Много ефективно, но и обемисто. На практика може да се скрие само под доста голяма дреха, като подплатено зимно яке. В Близкия изток това винаги бие на очи, а в Ню Йорк е приложимо само три месеца в годината.

Сега обаче беше септември и бе горещо като през лятото. А в метрото беше дори с няколко градуса по-топло. Бях по тениска. Пътник номер четири беше със зимно яке, черно, издуто, блестящо, един-два номера по-голямо и закопчано да брадичката.

Ако видите нещо, съобщете ни.

Минах към втората от единайсетте точки, която в случая бе неприложима. Тя гласеше: вдървена походка. Може би имаше значение, ако ставаше въпрос за пропускателен пункт, оживен пазар, църква или джамия, но не и при обект, седнал в обществения транспорт. Атен-таторите крачат като роботи не от екстаз, породен от мисълта за приближаващото мъченичество, а защото носят допълнителен товар от двайсетина килограма, който прорязва раменете им през грубите презрамки, и защото са дрогирани. Привлекателността на мъченичеството е дотук. Повечето атентатори самоубийци са наплашени наивници, стиснали късче сурова опиумна пас-

та между венците и бузата. Знаем това, защото поясите с динамит експлодират с характерна, наподобяваща по-ничка взривна вълна, която се раздува нагоре за наносекунда и къса главата от раменете. Човешката глава не е като завинтена към тялото. Държи я отчасти гравитацията, а отчасти се крепи на кожа, мускули, сухожилия и хрущяли, но тези незначителни биологични фактори не могат да издържат на силата, която се отделя при мощната химическа експлозия. Моят израелски инструктор ми беше казал, че най-лесният начин да определите дали атентат на открито е бил извършен от самоубиец или от взрив в кола или пакет, е да се огледате в радиус от двадесетина-трийсет метра и да потърсите откъсната човешка глава, която най-вероятно ще изглежда странно запазена и здрава. Дори и късчето опиум все още ще е в устата.

Влакът спря на Юниън Скуеър. Никой не се качи. Никой не слезе. Откъм перона нахлу горещ въздух и се опита да задуши климатика вътре. После вратите се затвориха пак и влакът потегли.

Точките от трета до шеста са вариации на субективна тема — раздразнителност, потене, тикове, неспокойно поведение. Макар че според мен потенето е също толкова вероятно да бъде предизвикано от горещина, колкото и от нерви. Неуместното облекло и динамита. Динамитът представлява дървесен пулп, наkisнат в нитроглицерин и излят в цилиндрични форми с големина на палка. Дървесният пулп е добър термоизолатор. Значи потенето е според околната температура. Раздразнителността и тиковите обаче, както и неспокойното поведение са ценни индикатори. Атентаторите преживяват последните мигове от живота си, тревожни са, страхуват се от болката, замаяни са от наркотиците. Ирационални са по дефиниция. Вярата, половинчатата вяра или липсата на вяра в съществуването на рая, реките от мляко и мед, тучните пасища и девиците, идеологическият натиск и очакванията на близки и приятели изведнъж се осъзна-

ват много дълбоко. Вече няма място за отстъпление. Дръзките приказки и тайните срещи са едно. Действието е съвсем друго. Оттук и потиснатата паника с всичките ѝ видими проявления.

При пътник номер четири се наблюдаваха всичките. Приличаше точно на жена, отправила се към края на живота си, непоколебимо и сигурно като влак, приближаващ крайната си спирка.

Преминах към седма точка – дишането.

Тя дишаше тежко, дълбоко и някак насила. Навътре, навън, навътре, навън. Като някакво упражнение за преодоляване на болката при раждане, като последица от зловещ шок или като отчаяно усилие да се спре писъкът на ужас, страх и мъка.

Навътре, навън, навътре, навън.

Осма точка – атентаторите самоубийци, които се готвят да задействат взрива, гледат втренчено напред. Никой не знае защо, но видеозаписите и разказите на оцелели очевидци показват именно това. Атентаторите гледат право напред. Може би са форсирали решителността си докрай и се страхуват от намеса. Може би си мислят – като кучетата и децата, – че ако не виждат никого, никой не вижда и тях. Може би някакъв последен остатък от съвест им пречи да погледнат хората, които скоро ще лишат от живот. Никой не знае защо, но всички те постъпват така.

Пътник номер четири гледаше право напред. Категорично. Гледаше право пред себе си, към прозореца на вагона, толкова напрегнато, че можеше да прогори дупка в стъклото.

Бях проверил всичко от първа до осма точка. Прехвърлих тежестта си напред върху ръба на седалката.

И спрях. Идеята беше тактически абсурдна. Времето беше неподходящо.

После погледнах пак. И се раздвижих отново. Защото всичко от девета до единайсета точка съвпадаше, а те бяха най-важните в списъка.